2. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України : Академічний курс : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / М. Й. Штефан. – К. : Вид. дім «Ін Юре», 2005. – 624 с.

3. Цивільне процесуальне право України : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / [Бичкова С. С., Бірюков І. А., Бобрик В. І. та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Атіка, 2009. – 760 с.

Курсант 3-го курсу ННІ № 1 НАВС
Марченко Владислав Сергійович

ПРАВОВИЙ ІДЕАЛІЗМ ЧИ ВІРА ГРОМАДЯН В "УНІВЕРСАЛЬНІ" ЗАКОНИ?

Сьогодні Україна перебуває на шляху «праведного» - часи реформування усіх сфер суспільних відносин. Складні державотворчі процеси, період боротьби за свободу та територіальну недоторканість, АТО на сході держави - все це безперечно впливає на прийняття за швидкою процедурою «універсальних» законів, інших нормативно-правових актів, що відіграє значну роль у формуванні правової культури громадян. Попри всі бажання стати бездоганною правовою, демократичною та європейською державою, де рівень правової культури значно більший за наш, суспільство перебуває в стані правової «хвороби» - правового нігілізму, ідеалізму, фетишизму. Пропоную сьогодні розглянути одну з так званих «хвороб», а саме: правовий ідеалізм, яка полягає в тому, носії вважають, що за рахунок права та приписів можна кардинально змінити суспільство та людину. З їхньої точки зору достатньо декілька "універсальних законів", щоб суспільство змінилось на краще, стало гуманним і безпечним, подолало суспільні проблеми. Правовий ідеалізм є протилежним поняттям правового нігілізму. Обидва ці явища є - юридично нерозвиненою і деформованою правосвідомістю, дефіцитом політико-правової культури. Зазначені проблеми в кінцевому рахунку замикаються і утворюють як би дві сторони «однієї медалі». Хоча в зовнішніх проявах правовий ідеалізм менш помітний, про нього майже не говорять але явище це завдає рівнозначної шкоди державі, суспільству, як і правовий нігілізм. Він руйнівний за своїми наслідками. Ось чому, борючись з правовим нігілізмом, не слід впадати в правовий ідеалізм. Перші прояви таких ідей про так звану зміну «товариства» за допомогою «ідеальних» законів - з'явилося у стародавньому світі. З цього виходив ще Платон у своїх працях про ідеальну державу. Також й французькі просвітителі не раз вказували на подібний шлях позбавлення від несправедливих порядків. Але життя з легкістю спростовувало ці уявлення. Як відомо, марксизм їдко висміював усілякі концепції «юридичної соціалізму». Так, Ф. Енгельс ще в 1847 р., критикуючи маніфест Ламартина, писав, що запропоновані в ньому заходи, наприклад, «начебто скасування жебрацтва надзвичайним законом, ліквідації громадських лих законодавчим путчем, запроваджу установи міністерства народного життя - позбавлені будь-якого практичного сенсу» [2, с.387]. Взагалі у практичному плані на право не можна покладати нездійсненні надії – право не всесильне. Право є одним із суспільних феноменів, якому об'єктивно притаманні певні обмеження у впливі на соціально-політичні процеси, на особистість, її характеристики тощо. Воно має власні закономірності існування та функціонування. Тому правове регулювання дає позитивний результат, дозволяє досягнути поставлених цілей лише тоді, коли суб'єкти нормотворення та правореалізації адекватно та реалістично сприймають право, розуміють його сутність, специфіку функціонування тощо, тому наївно вимагати від нього більшого [1, с.332]. Головна шкода правового ідеалізму полягає в тому, що він підриває авторитет права, ставить під сумнів його ефективність і дієвість як регулятора суспільних відносин. Правовий ідеалізм посіяв у значної частини людей кризу віри в законодавчі, а в більш широкому плані - парламенто-конституційні шляхи вирішення важливих проблем. На превеликий жаль, у сьогоденні навіть найкращі та належні юридичні норми, якісно написані закони та підзаконні акти досить часто не регулюють сфери суспільних відносин. Це пов'язано з відсутністю чи то економічного, чи політичного, чи суспільного підґрунтя (зокрема, з браком коштів для реалізації положень нормативно-юридичного акта, культурним чи етичним неприйняттям населенням країни інноваційних норм через наявність у суспільстві певних консервативних звичаїв і традицій) [1, с.398]. Правовий ідеалізм фактично ігнорує суспільно-політичні, економічні, релігійні й інші фактори, що впливають на зміст суспільних відносин. Це приводить до того, що "правові ідеалісти" розчаровуються у праві, у його

можливостях. І якщо вони не переходять на позиції правового нігілізму, то принаймні стають правовими скептиками, правовими циніками. Іншими словами, правовий ідеалізм може породжувати у суспільстві нігілістичні тенденції ставлення до права та його окремих інститутів. Правовий скептицизм особливо посилився в останні роки, коли суспільство усвідомило, що багаті закони, прийняті в період реформ є малоефективними і не призвели до досягнення бажаних цілей, а деякі дали негативний результат. Тому визначено основні форми прояву правового ідеалізму:

- нереалістичне ставлення до права з боку правознавців, сприйняття права як абстракції, відірваної від життя;
- сприйняття права як єдиного засобу регулювання суспільних відносин, ігнорування того факту, що в реальній дійсності суспільні відносини регулюються не тільки правом;
- ідеалістичне ставлення до права з боку законодавців (наприклад, ігнорування законодавцями обставин реальної дійсності при розробці та прийнятті нормативно-правових актів; нерозуміння зв'язку між змістом нормативно-правового акта та інтересами народу; непродуманість механізму реалізації норм правового акта; віра в те, що прийняття закону автоматично вирішує життєві проблеми);
- неадекватне розуміння посадовими особами і державними органами можливостей закону, а також меж правового впливу.

Щодо причин поширення правового ідеалізму в українському суспільстві, до таких належать:

- особливості історичного розвитку, характер влади, відсутність розвинених демократичних традицій;
- ідеалізація життя західних правових держав, механічне перенесення їх традицій на вітчизняний грунт;
- нерозвинену і деформовану правосвідомість;
- дефіцит політико-правової культури.

Отже, потрібно сказати, що наша деформована правова культура відображає нашу поведінку, на жаль, не у бік поваги і шани до закону. Ми вже схильні схвалювати і неправові дії - лише б вони давали потрібний результат. Нерозвинена правова культура заважає визначити, чого, власне, ми хочемо від права - щоб воно як і раніше слугувало інструментом або гарантом? Тому ми повинні боротися з правовим ідеалізмом аби стати бездоганною правовою, демократичною та європейською державою.

Дослідивши дане питання, пропонуються наступні критерії боротьби з правовим ідеалізмом:

- зміцнення режиму законності в країні;
- гарантованість прав і свобод громадян;
- скорочення кількості нормативно-правових актів, поліпшення їх якості;
- облік законодавцем реальності, близькості до життя прийнятих ним актів;
- наближення юридичної науки до реальності;
- створення надійних механізмів реалізації законів і підзаконних актів;
- правове виховання.

Список використаних джерел:

1. Машков А.Д. Теорія держави і права: підручник/ А.Д. Машков. – К.: Дакор, 2015. – 492 с.

2. Энгельс Фридрих Манифест г-на Ламартина/ Энгельс Фридрих. – Англия, «The Northern Star» № 525, 1847.

3. Правознавство: підручник / А.І. Берлач, Д.О. Карпенко, В.С. Ковальський, А.М. Колодій, А.Ю. Олійник, О.О. Підопригора; за ред. В.В. Копєйчикова, А.М. Колодія. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 752 с.

Курсант 4-го курсу ННІ № 1 НАВС
Матюхов Сергій Сергійович